



**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

in decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

VII. Vtrum sacramentum constituatur formaliter per ens rationis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

sacramentum tamquam virtus eius, & ratio agendi, seu instrumentaliter, seu principaliter; sed solum, ut quod tanquam pura applicatio, & determinatio, ut voluntas, & potentia diuina, per hæc determinatè verba, & per hanc determinatam materiam huic determinatæ personæ potius, quam per alia, & alij, gratiam conferant. Non autem repugnat determinationem, & puram applicationem causæ bonæ, & ad effectum bonum esse malum, volente Deo prævalere malitiæ ministri, eaque non obstante peruenire ad finem intentum bonum. Unde sacramentum est opus Dei, & supernaturale secundum virtutem causatiuum gratiæ, & non verò secundum conditionem, & applicationem se habentem, ut quo ad talem virtutem determinandam. Item secundum eandem virtutem est honestè desiderabile à fuscipiente, & materia gratiarum actionis; non verò est tale secundum quamlibet conditionem se habentem, ut quoad virtutem determinandam; sicut est appetibilis elemosyna pauperi exhibita à vanè glorioso, & pro ea gratias agere debet. Testimonium Augustini diu me torset, præsertim expenso toto contextu, donec ex alio loco in eodem libro propè finem apparuit euidencia solutionis: Dicit enim quod munuscula tradita scelestis, & à scelestis sunt dona Dei; sicut dixerat, quod sacramentum est sanctum, licet confectum ab improbo. Loquitur ergo in primo loco de eo solum, quod est præcipuum in sacramento, seu de virtute actiua gratiæ; sicut in secundo loco quando dixit munuscula tradita scelestis à scelestis esse dona Dei, loquitur de substantia donorum, præscindendo à mala voluntate tradentium, & accipientium; quæ tamen voluntas dantis in ratione doni, & donationis essentialiter includitur.

Ad 3. Collectio eorum effectuum creatorum connectitur quidem essentialiter cum voluntate diuina institutiua sacramenti, sed solum tanquam manifestatiua talis voluntatis; reddens ipsam fide credibilem, non verò connectitur tanquam virtus, aut pars virtutis constituens formaliter, aut effectiue vim actiuam gratiæ, qua constituitur principaliter sacramentum. Unde, seclusa collectione talium signorum, debet in sacramento includi sola institutio diuina à qua sacramentum habet, ut sit effectiuum gratiæ.

Ad 4. Sicut ex supradictis patet, actio exterior non variatur ex varietate finium, aut intentionis agentis, sed solum ex diuersitate causæ efficientis, à qua immediatè profuit; & ex diuersitate termini, quem immediatè efficit, ut quo. Ergo cum sit eadem actio exterior, siue procedat ab ea voluntate ministri, siue non; & consequenter siue per eam perficiatur sacramentum, siue non: patet per talem actionem non constitui intrinsicè sacramentum sufficienter, & adæquatè.

Ad 5. Respondetur dupliciter. Primò sufficere, quod in sacramento ordinis intrinsicè includatur character vtriusque personæ, tum illius quæ ordinem confert, tum alterius, quæ recipit, quia solus character essentialiter præsupponit omnia ea, quæ ad ipsum præexiguntur, totanque seriem, quæ in argumento opponitur. Secundò dari inordinante actionem effectiuam ordinis, quæ essentialiter ipsum characterem supponit. Unde licet in sacramento ordinis non includeretur intrinsicè character, adhuc sufficeret includi in ipso talem actum, à quo character essentialiter præsupponitur. Determinatio porro huius disinctionis dabitur infra opportunè in loco proprio.

Ad 6. Anteriores Theologi, quos referunt, & sequuntur Suarez, & Vasquez, quando excludunt à constitutiua sacramenti intentionem ministri, loquuntur de constitutiua præcipuo, quod se habet per

modum virtutis actiue, non verò intendunt agere de constitutiua sacramenti adæquatè sumpto. In eodem sensu loquuntur Suarez ipsè, & Vasquez dum antiquorum opinioni subscribunt. Cuius iudicium, est, tam istos duos auctores, quam citatos ab ipsis supponere potius hoc, tanquam primum principium quam docere tanquam sententiam peculiarem, intentione ministri non constitui sacramentum. Quod fieri non potuisset circa sacramentum adæquatè, & secundum omnem rationem consideratum.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum sacramentum constituatur formaliter per ens rationis?

Videtur constitui; Quia sacramentum constituitur formaliter per denominationem à forma extrinsecâ, qualis est institutio diuina. Sed talis denominatio est ens rationis, quia non est aliquid existens, neque in forma denominante, neque in obiecto denominato; hoc est neque in institutione diuina, neque in sacramento instituto. Ergo sacramentum constituitur per ens rationis.

Sed contra est; quia manifestè patet ex diuina reuelatione, quod sacramentum est aliquod ens reale. Item patet hoc ex eo, quod est realiter causatiuum gratiæ. Sed illud quod est ens reale non constituitur formaliter per ens rationis. Ergo sacramentum non constituitur formaliter per ens rationis.

Art. 1. Respondetur. Ens rationis potest accipi tripliciter. Primo pro actu intellectus, quia cum intellectus dicatur ratio à ratiocinando; actus intellectus dicitur actus, seu ens rationis. Secundo pro obiecto, ut apprehensio opposito modo ab eo, quo realiter in seipso existit. Sic priuatio dicitur communiter ens rationis, quia apprehenditur per modum entis, cum nihil sit. Sic etiam per Philosophum, & D. Thomam, relatio scibilis ad scientiam dicitur relatio rationis, quia concipitur tanquam aliquid in scibili, cum verè in ipso nihil sit, sed scibile dicatur referri ad scientiam propter extrinsecam denominationem scientiæ, quæ refertur ad ipsum. Tercio pro obiecto non solum apprehenso, sed vterius etiam affirmato, opposito modo ab eo, quo est; sicut si dicatur homo est rugibilis, per quem actum non solum apprehenditur rugibilitas, ut in homine, sed affirmatur, & componitur cum homine.

Art. 2. Sacramentum non est ens rationis primo modo, quia non est actus intellectus, sed quid partim physicum, partim morale extra intellectum existens. Nec est ens rationis tertio modo acceptum, quasi quid fictum per intellectus compositionem, aut diuisionem, ut patet efficaciter per rationem inductam in argumento, sed contra. Quia scilicet est ens reale, gratiæ causatiuum. Solum igitur sacramentum constituitur per ens rationis secundo modo acceptum, ut rectè probat prima ratio inducta. Quia scilicet denominatur extrinsecè ab institutione diuina. Hæc autem denominatio concipitur à nobis per modum alicuius inhaerentis ipsi sacramento; sicut, dum dicitur paries visus, aut obiectum scibile, concipitur per modum recipientium in se aliquid, à quo acquirant denominationes scibilis, & visi.

Art. 3. Hic modus apprehensionis fuit fundamentum Scoto ad ponendum in rebus quoddam esse diminutum æternum in rebus fluens à cognitione, & volitione diuina à qua res creata denominatur ab æterno in esse cogniti, & voliti à Deo. Quod esse diminutum à Scoto, & eius schola vocatur ens rationis;

& in eo constituitur ab eisdem essentia sacramenti. Verum hoc processit ex equiuocatione fundata in nostro modo cognoscendi, quia apprehendimus, res accipere aliquid passiuè in se ipsis, per hoc, quod circa eas aliqua forma, aut actio extrinsecè versetur. Ex his patet ad duo argumenta in contrarium obiecta. Vtrumque enim pro nobis facit, vt ex dictis est manifestum. Indidem apparet, quare Vasquez supponat, tanquam indubitatum, sacramentum constitui per ens rationis; & quare alij, præsertim moderni supponant non constitui. Quia nimirum Vasquez accipit ens rationis, in secundo sensu, in quo verissimum est sacramentum constitui per ens rationis, vt ex dictis apparet. Ceteri accipiunt in tertio sensu, in quo manifestum est non constitui.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum materia, & forma, & alia constitutiva sacramenti importentur in recto per sacramentum?

Videntur non importari. 1. Quia illud importatur in recto, quod per se stat, & concipitur ad modum per se stantis; illud in obliquo, quod alteri adiacet, & concipitur ad modum alteri adiacentis. Sed institutio diuina concipitur per modum adiacentis rebus, quibus sacramentum constituitur. Item forma concipitur, sicut adiacens materiæ. Ergo neque institutio diuina, neque forma importatur in recto per sacramentum.

2. Illud dici potest esse rectum in vnoquoque concreto, quod est nobilius. Quia ex nobilitate rei consequitur, quod etiam in mente teneat nobiliorem locum, adeoque sit rectum. Res enim sunt in intellectu bene disposito, sicut in se ipsis sunt, vt Aristoteles dicit. Illud verò potest dici obliquum, quod est ignobilius in tali concreto, & quod consequenter ob conformitatem intellectus cum rebus, debet concipi, sicut habens in mente ignobiliorem locum, hoc est obliquum. Forma autem sacramenti est quid nobilius, materia quid ignobilius, vt ex supradictis patet. Ergo sola forma importatur in recto, materia verò in obliquo.

3. In sacramento baptismi aqua est nobilior verbis, quia est magis actiua, magis stabilis, magisque perfecta. Ergo aqua importatur in recto; verba in obliquo; sed verba sunt forma, aqua materia. Ergo materia importatur in recto, forma in obliquo.

Art. 1. Respondetur quod clarius, & magis expressè significatur per voces, illud per ipsas in recto importatur; quod autem minus clarè, & quasi insinuatiuè, per easdem voces importatur in obliquo. Idem proportionaliter accidit in conceptibus. Illud enim est rectum, quod tenet primum locum in cognitione quoad expressionem, estimationem, &c. illud verò obliquum, quod penes easdem secundum locum tenet: puta, quod cognoscitur tanquam aliquid alterius, & velut insinuatiuè tantum. Hinc sequitur per conceptus mentales non semper eandem partem cuiusque concreti importari determinatè in recto, aut in obliquo; sed modo vnam partem, modò aliam, modo vtramque; prout expressius, & clarius importatur modò hæc, modò illa.

Art. 2. Sciendum est pro maiori huius rei claritate, quod duplici modo potest aliquid obiectum concipi. Primò ita vt intellectus ex vi talis conceptionis immediatè determinetur ad aliquid affirmandum, vel negandum de termino concepto, aut ad ipsum de

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. II.

aliis affirmandum, vel negandum, & consequenter, vt proximè disponatur ad quærendum vltiorem notitiam de tali termino, inuestigando passionem, & proprietates ipsius; & tunc dicitur talem terminum principaliter concipere, & in recto. Secundò potest intellectus terminum concipere, ita vt ex vi talis modi concipiendi nihil immediatè possit de ipso prædicare, nec ipsum de aliis, nec determinetur proximè ad quærendam vltiorem notitiam. Et tunc terminus sic conceptus, concipi dicitur in obliquo.

Art. 3. Circa voces verò, quia non tot voces nobis suppetunt, quot sunt conceptus exprimendi, idè ex antecedentibus, & consequentibus colligendum est, quidnam in recto, aut in obliquo per tales voces importetur. Vniuersaliter nomina concretorum accidentalium solam formam in recto significant, subiectum in obliquo; si tamen talia nomina extra propositionem sumantur, vt acutè S. Thomas aduertit. Eadem verò nomina quatenus propositionibus subsunt, subiectum important in recto, formam in obliquo; Sic album secundum se significat albedinem in recto, subiectum in obliquo; at quatenus est pars propositionis, *Petrus est albus*, significat subiectum in recto, albedinem in obliquo, alioquin enim esset falsa; quia perinde esset, ac dicere, *Petrus est albedo*. Cuius ratio ex dictis est manifesta; quia prædicationes, quæ fiunt in propositionibus, institui solent ad cognoscendam substantiam, non verò accidentia. Ex quo fit, quod per ipsas expressius, & primario substantias apprehendamus, accidentia verò implicite, & secundariò. At verò nomina imponi magis solent ad significandam formam, à qua sensibilibiter desumuntur. Vnde expressius significant, & in recto formam accidentalem.

Art. 4. His positis potest fieri triplex comparatio inter constitutiva sacramenti. Prima materiæ, & formæ ad inuicem. Secunda materiæ, & formæ cum supernaturali significatione vtrique conueniente. Tertia cum reliquis requisitis, intentione Ministri, actione, &c. Circa primam: In reliquis sacramentis præter Eucharistiam, vt plurimum, & per se, forma in recto importatur, materia in obliquo. Quia voces, quæ habent rationem formæ, principatum tenent in genere signi. Vnde altius se imprimunt animo, quam res, expressioremque, & clariorem sui notitiam ingerunt. Ac proinde voces magis expressè, & clarius; res verò quasi insinuatiuè tantum conceptu sacramenti percipiuntur. Ratio excipiendi sacramentum Eucharistiæ est, quia cum species sacramentales sint permanentes, ac sæpè visui obiciantur: è contra voces sint aliquid præteruolans & non nisi semel audiantur; consequens est, vt sit intensior, & magis expressa notitia talium specierum, quam vocum. Vnde plerumque verba per Eucharistiæ sacramentum insinuatiuè, & in obliquo apprehenduntur: at species sacramentales corpori Christi adiunctæ expressè, adeoque in recto concipiuntur.

Art. 5. Circa secundam comparisonem materiæ, & formæ ex vna parte; cum significatione supernaturali, quam habent, ex alia parte respectu talis significationis materia, & forma in obliquo significari solent sub hoc nomine sacramentum, quando ponitur extra propositionem: at verò quando ponitur in propositione, frequenter supponit in recto pro materia, & forma, aut pro vtraque. Probatur prima pars, quia significatio supernaturalis eodem modo comparatur ad materiam, & formam, quo formæ accidentales physice comparantur respectu suorum subiectorum. Ergo sicut extra propositionem formæ accidentales per se importantur in recto à concretis accidentalibus, sic significatio supernaturalis per se importatur in recto à sacramento, quia

Cc